เส้นทางปั่นจักรยาน...

การสัมผัสมนตร์เสน่ห์เมืองใดเมืองหนึ่งอย่างใกล้ชิดจริง ๆ อาจเริ่มต้นที่ **ตลาดเช้า** เรายังจะได้ตักบาตรพระสงฆ์ที่เดินเรียงแถวกันมาอย่างน่าศรัทธา กาดเช้าเมืองน่านมีสีสันน่าสนุก ที่นี่เป็นแหล่งรวมของผู้คนหลากหลาย เราจึงได้เห็นทั้งวิถีการกินอยู่ การแต่งกาย การอู้คำเมืองหวานหูตามแบบฉบับของชาวพื้นถิ่นเหนือ พืชพรรณธัญญาหารละลานตา ที่ล้วนบ่งบอกถึงฤดูกาลและความสมบูรณ์พูนสุขของบ้านเมือง

กาดเช้าเมืองน่าน

ชาวจักรยานออกจากกาดเช้ากันมาก็มุ่งหน้าตามถนนสุมนเทวราช แล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่ถนนสุริยพงษ์เพื่อไปยังข่วงเมือง อันเป็นจุดเริ่มต้นการขี่จักรยานเที่ยว สำหรับ**ข่วงเมือง** ที่นี่คือลานกว้างที่ใช้ประกอบพิธีกรรมประจำเมือง เป็นใจกลางเมืองที่โน้มนำจิตวิญญาณของชาวเมืองน่านเข้าไว้ด้วยกัน ข่วงเมืองล้อมรอบไปด้วยวัดสำคัญ ๆ หลายแห่ง พิพิธภัณฑ์ คุ้มเก่า และบ้านเรือน เห็นได้ชัดว่ามีการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน เป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต คณะรัฐมนตรีจึงได้อนุมัติให้บริเวณนี้ของเมืองน่านเป็น *“พื้นที่อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า”* เป็นแห่งที่ ๒ รองจากเกาะรัตนโกสินทร์ โดยมีฉากหลังอลังการของวัดภูมินทร์

ข่วงเมือง

เมืองน่านยามเช้า

วัดภูมินทร์

วัดภูมินทร์เปรียบดังหัวใจการท่องเที่ยวเมืองน่านเลยก็ว่าได้ ที่นี่คือแหล่งรวมงานฝีมือชั้นบรมครู สะท้อนให้เห็นความรุ่งเรืองด้านศิลปะของน่านอย่างที่สุด แม้จะไม่มีความชัดเจนว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่ก็มีหลักฐานชี้ว่า วัดแห่งนี้มีมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๑๔๖ จุดเด่นอย่างแรกที่เราเห็นก็คือ วิหาร ที่รวมอุโบสถและวิหารเข้าไว้ด้วยกันตามความคุ้นเคยของวัฒนธรรมล้านนาที่ให้ความสำคัญกับวิหารมากกว่า นอกจากนี้ ก็ยังมีลักษณะพิเศษ คือ มุขยื่นออกไปทั้ง ๔ ด้าน คล้ายกับพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทและอุโบสถวัดพระแก้ววังหน้า กรุงเทพฯ

วัดภูมินทร์

เส้นทางจักรยาน ๑๒ เมือง ต้องห้าม...พลาด

น่าน เพลิน ๆ

น่าน คือหนึ่งในเมืองน่ารักที่เย้ายวนด้วยความงามตามธรรมชาติของดอยสูง นอกจากจะเป็นแหล่งดูดาวที่สุดแสนโรแมนติกแล้ว ในเมืองยังอบอวลไปด้วยวิถีแห่งล้านนาตะวันออกที่น่าหลงใหล จนใคร ๆ ก็ต้องไป “กระซิบรักเสมอดาว” ที่น่าน และยังเป็นเมืองน้อย ๆ ที่ขี่จักรยานได้เพลินที่สุดอีกด้วย

ภายในวิหารมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสนละเมียดละไมที่ไม่ควรพลาดชม ด้วยเหตุผลทั้งปวง สันนิษฐานว่า น่าจะวาดขึ้นช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ โดยช่างวาดชื่อหนานบัวผัน ประกอบด้วยภาพ ๔ หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ ภาพคัทธณะกุมารชาดก ซึ่งพบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย โดยวาดอยู่ตอนกลางของผนังทุกด้าน ยกเว้นด้านตะวันตก ภาพทศชาติ ตอนพระเนมีราช วาดไว้ที่ผนังด้านทิศตะวันตก ภาพพุทธประวัติ วาดไว้ตอนบนสุดของผนัง และภาพบุคคลขนาดใหญ่ที่ด้านข้างของประตู นักวิชาการคาดว่า อาจหมายถึงเจ้าอนันตวรฤทธิเดช หรืออาจเป็นเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช

ภาพกระซิบรัก

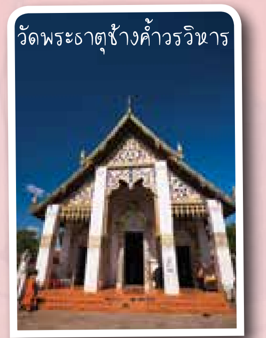
ส่วนภาพที่ทรงเสน่ห์ที่สุด คือภาพที่แยกออกมาเป็นเอกเทศ รู้จักกันดีในชื่อ *“ภาพกระซิบรัก”* แต่ที่ด้านข้างของภาพ ช่างวาดได้เขียนระบุชื่อไว้ว่า *“ปู่ม่าน ญ่าม่าน”* เป็นภาพหญิง-ชายขนาดใหญ่และงดงามกำลังยืนกระซิบกระซาบกันด้วยความเสน่หา

จูงจักรยานข้ามไปฝั่งตรงข้ามวัดภูมินทร์ เบื้องหลังแนวต้นลั่นทมเรียงรายนั้น ปรากฏอาคารสถาปัตยกรรมตะวันตกผสมพื้นถิ่นของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน ซึ่งเดิมคือหอคำ ที่ประทับและที่ว่าราชการของเจ้าผู้ครองนครน่าน บริเวณสนามหญ้าด้านหน้ายังมีวิหารหลังเล็กเหมือนของจำลองตั้งอยู่ เรียกกันว่า วัดน้อย ถือเป็นวัดเล็กที่สุดในประเทศไทย

ในบรรดาโบราณวัตถุที่น่าชม ชิ้นสำคัญที่สุดและเป็นสมบัติล้ำค่าคู่บ้านคู่เมือง คือ งาช้างดำ ซึ่งเจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่านองค์สุดท้ายได้มาจากเมืองเชียงตุง งาช้างดำกิ่งเดียวของประเทศไทยนี้ มีความยาว ๙๗ เซนติเมตร หนัก ๑๘ กิโลกรัม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน

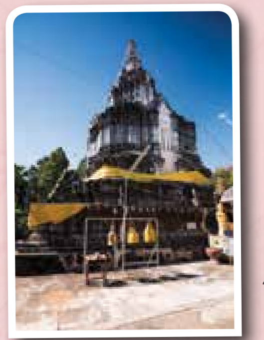

งาช้างดำ

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

อีกฟากหนึ่งของถนนผากอง ชาวจักรยานพากันข้ามถนนไปยังวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เพื่อชมเจดีย์ที่มีช้างปูนปั้นค้ำยันอยู่รอบฐาน ตามรูปแบบเจดีย์ช้างล้อมที่นิยมสร้างกันในสุโขทัย โดยช้างที่นี่โผล่ออกมาครึ่งตัวด้านละ ๔ เชือก ตามมุมทั้งสี่อีก ๔ เชือก วัดแห่งนี้ยังเป็นที่ที่พบศิลาจารึกสาบานเป็นมิตรกันระหว่างพญาผากองกับพระมหาธรรมราชาที่ ๒ แห่งกรุงสุโขทัย

วัดหัวข่วง

เยื้องกันนั้น ริมถนนมีวัดเล็ก ๆ ชื่อวัดหัวข่วง ดูสงบงามยิ่งนัก ทั้งหอไตร เจดีย์ และวิหาร มีการจัดวางผังอย่างดี เจดีย์ทรงปราสาทมีเทวดาปูนปั้นประดับอยู่ที่เรือนธาตุอย่างวิจิตร รูปทรงปริมาตรของเจดีย์องค์นี้ชัดเจนยิ่งกว่าเจดีย์แบบล้านนาโดยทั่วไป ส่วนหอไตรเป็นแบบพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ มีผังรูปทรงสี่เหลี่ยมที่เรียบง่าย ประดับผนังด้านนอกด้วยแผงไม้และกระจกสีอย่างน่าชม

เมื่อขี่จักรยานตามถนนผากองไปเรื่อย ๆ ผ่านคุ้มเจ้าราชบุตรแล้ว เราพากันเลี้ยวซ้ายเข้าถนนมหาวงศ์ไปดูกำแพงเมืองเก่า จากนั้นมุ่งหน้าสู่วัดสวนตาล ที่ถึงแม้จะตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศเหนือ ทว่าก็ไม่ได้ไกลมากมายจากบริเวณข่วงเมือง ซึ่งก็จริง ผ่านอาคารร้านค้าและบ้านเรือนเก่าใหม่สลับกันเพียงไม่นาน เจดีย์โบราณสีขาวโดดเด่นก็ปรากฏให้เห็นแต่ไกล เจดีย์องค์นี้เดิมเป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมยอดดอกบัวตูม หรือทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ อันเป็นศิลปะสุโขทัย สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างเมืองน่านกับเมืองสุโขทัย กระทั่งต่อมาได้มีการแก้ไขรูปทรงเป็นเจดีย์ยอดปรางค์อย่างที่เห็น

วัดสวนตาลมีมัคคุเทศก์น้อยคอยอธิบายสิ่งที่น่าสนใจภายในวัด เป็นสีสันให้การเที่ยวชมเป็นไปอย่างสนุกและได้เกร็ดความรู้เพิ่มขึ้น ภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าทองทิพย์ พระพุทธรูปที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นพระคู่บ้านคู่เมือง พระเจ้าทองทิพย์ คือ พระพุทธรูปที่ถือกันว่ามีความงามอย่างมาก ทั้งรูปแบบและการหล่อทองสัมฤทธิ์ได้อย่างสุกใสเงางามไม่มีตำหนิเลยแม้แต่น้อย

จากวัดสวนตาลเราผ่านวัดสถารศ วัดเก่าแก่ที่สันนิษฐานกันว่าน่าจะเป็นวัดหลวง มีเจดีย์ทรงระฆังหุ้มทองจังโก สร้างขึ้นในสมัยเจ้ามหาวงศ์ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์และพระพุทธรูปไม้อีกด้วย

กล่าวถึงพระพุทธรูปไม้ เมืองน่านยังมีพระพุทธรูปไม้โบราณจำนวนกว่า ๒๒๑ องค์ที่น่าชม อยู่ที่วัดน้ำล้อม ชุมชนที่นั่น ทั้งปราชญ์ท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง *“พิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปไม้”* จัดแสดงพระพุทธรูปไม้หลากหลายพุทธลักษณะ โดยมีช่วงเวลาในการสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๘๑-๒๕๐๕

ล่วงเข้าบ่ายกว่าเราจะไปถึงบ้านช่างฝีมือคนดังอย่างลุงบุญช่วย หิรัญวิทย์ ลุงบุญช่วยเป็นช่างทำเงินที่อาจเรียกได้ว่าเป็นรุ่นสุดท้ายของบ้านประตูปล่อง ในวัย ๘๒ ปี ลุงบุญช่วยได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์)

เครื่องเงิน

ทุกวันนี้ลุงบุญช่วยทำเครื่องเงินส่งศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ฝีมือของลุงยังดึงดูดให้ลูกค้าดั้นด้นมาหา โดยจะลงมือทำเครื่องเงินเฉพาะประเภทขัน (คนไทยภาคกลางเรียกว่า พาน) และสลุง (คนไทยภาคกลางเรียกว่า ขัน) เท่านั้น ด้วยสายตากับกำลังวังชาที่ลดน้อยถอยลง หากแต่ไม่ได้ตกหล่นในเรื่องความงาม เสน่ห์เครื่องเงินฝีมือลุงบุญช่วยอยู่ที่ลวดลายโบราณอันประณีต ขณะเดียวกันก็มีร่องรอยการเคาะด้วยค้อนอยู่ด้านใน อันถือเป็นเสน่ห์ของงานทำมือที่หาได้ไม่ง่ายนัก

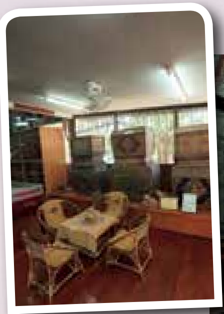
ออกจากบ้านศิลปินแห่งชาติ ชาวจักรยานจะได้เรียนรู้ในงานฝีมืออีกรูปแบบหนึ่งของชาวบ้านหากมายังวัดพระเกิด ที่นี่มีพ่ออุ๊ยแม่อุ๊ยที่อุทิศเวลามารับใช้พระพุทธศาสนา โดยรวมตัวกันมานั่งทำตุงและทำโคม

ชุมชนบ้านพระเกิดเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การทำ *“ตุงก้าคิง”* กับพ่ออุ๊ยแม่อุ๊ยที่เต็มอกเต็มใจสอนให้ คำว่า *“ตุง”* ก็คือธง ส่วน *“ก้าคิง”* เป็นภาษาไทยใหญ่ หมายถึงตัวตน ตุงก้าคิงจึงมีความหมายว่า ธงที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของคนทำ โดยทำเป็นรูปคน มีความสูงเท่ากับตัวคนทำ ตุงชนิดนี้ใช้ในการสืบชะตา เมื่อทำเสร็จแล้ว คนทำจะนำตุงถวายพระสงฆ์ในวัดพระเกิด จากนั้นตุงจะถูกนำไปไว้ในวิหาร เป็นตัวแทนของคนทำเพื่อสดับฟังพระธรรมเทศนา

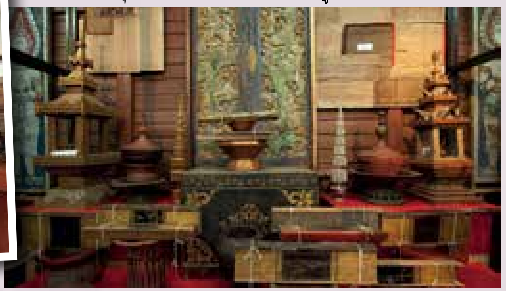
วัดพระเกิดสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๗๐ มี**พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านพระเกิด โฮงครูบาอินผ่อง วิสารโท** จัดแสดงโบราณวัตถุล้ำค่ามากมายหลายชิ้น ทั้งงดงามและหาชมได้ยาก นอกจากนี้หอธรรม หรือหอไตรสีขาวอันเก่าแก่ ก็ยังเป็นส่วนที่น่าชมมากของวัด มีลวดลายฉลุไม้ที่สวยงามอ่อนช้อย

๐๖

พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านพระเกิด โฮงครูบาอินผ่อง วิสารโท

หลังจากลงมือทำตุงก้าคิงถวายวัดแล้ว ชาวจักรยานลัดเลาะตามซอยเล็ก ๆ เพื่อไปยัง**โฮงเจ้าฟองคำ** แว่วเสียงกี่โบราณล้านนามาเบา ๆ โฮงเจ้าฟองคำสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘ และยังคงรูปแบบดั้งเดิมมาจนถึงทุกวันนี้ คำว่า *“โฮง”* ภัทราภรณ์ ปราบริปู ลูกสาวของเจ้าฟองคำ อธิบายว่า ชาวเมืองน่านเรียกบ้านหลังใหญ่ว่าโฮง ไม่เรียก *“คุ้ม”* เหมือนชาวเชียงใหม่ ขณะเดียวกันก็ไม่เรียก *“เฮือน”* ด้วยเช่นกัน

โฮงเจ้าฟองคำอบอวลไปด้วยเรื่องราวความรักความผูกพันของเจ้าฟองคำซึ่งท่านเกิดและใช้ชีวิตบั้นปลายที่นี่ ป้าภัทราภรณ์เล่าว่า เจ้าฟองคำในวัยสาวถูกส่งไปอยู่ที่คุ้มราชบุตร ในรัชสมัยเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เพื่อเป็นช่างทอ ท่านมีพรสวรรค์จนได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าช่างทอ ก่อนจะออกเรือน และต้องออกจากราชสำนัก จึงกลับมาอยู่โฮงหลังนี้

โฮงเจ้าฟองคำ

ทุกวันบริเวณใต้ถุนที่นี่มีสาธิตการปั่นฝ้าย ย้อมเส้นด้ายจากสีธรรมชาติ และการทอผ้าด้วยกี่โบราณล้านนา เจ้าของโฮงเจ้าฟองคำยังจัดวางน้ำท่าและเก็บผลไม้ตามฤดูกาลมาวางไว้ให้ เป็นน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ใครพบเห็นก็ชื่นใจ

ได้เวลากลับเข้าสู่ใจกลางเมืองน่าน ที่**ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เทศบาลเมืองน่าน** ใกล้กับข่วงเมืองนั่นเอง ที่นี่มีร้านกาแฟสวย ๆ ร้านขายของที่ระลึกหลายร้าน และที่สำคัญ หมุดหมายของเรา คือการได้นั่งพักเหนื่อยสบาย ๆ พร้อมกับจิบชาเขียว-ชาดำออร์แกนิกของ**กลุ่มผลิตภัณฑ์ชาศรีนาป่าน-ตาแวน (ทีพนา-TEAPHANAA)** ชาเมืองน่านที่ขึ้นชื่อลือชา ซึ่งมาเปิดร้านอยู่ที่นี่

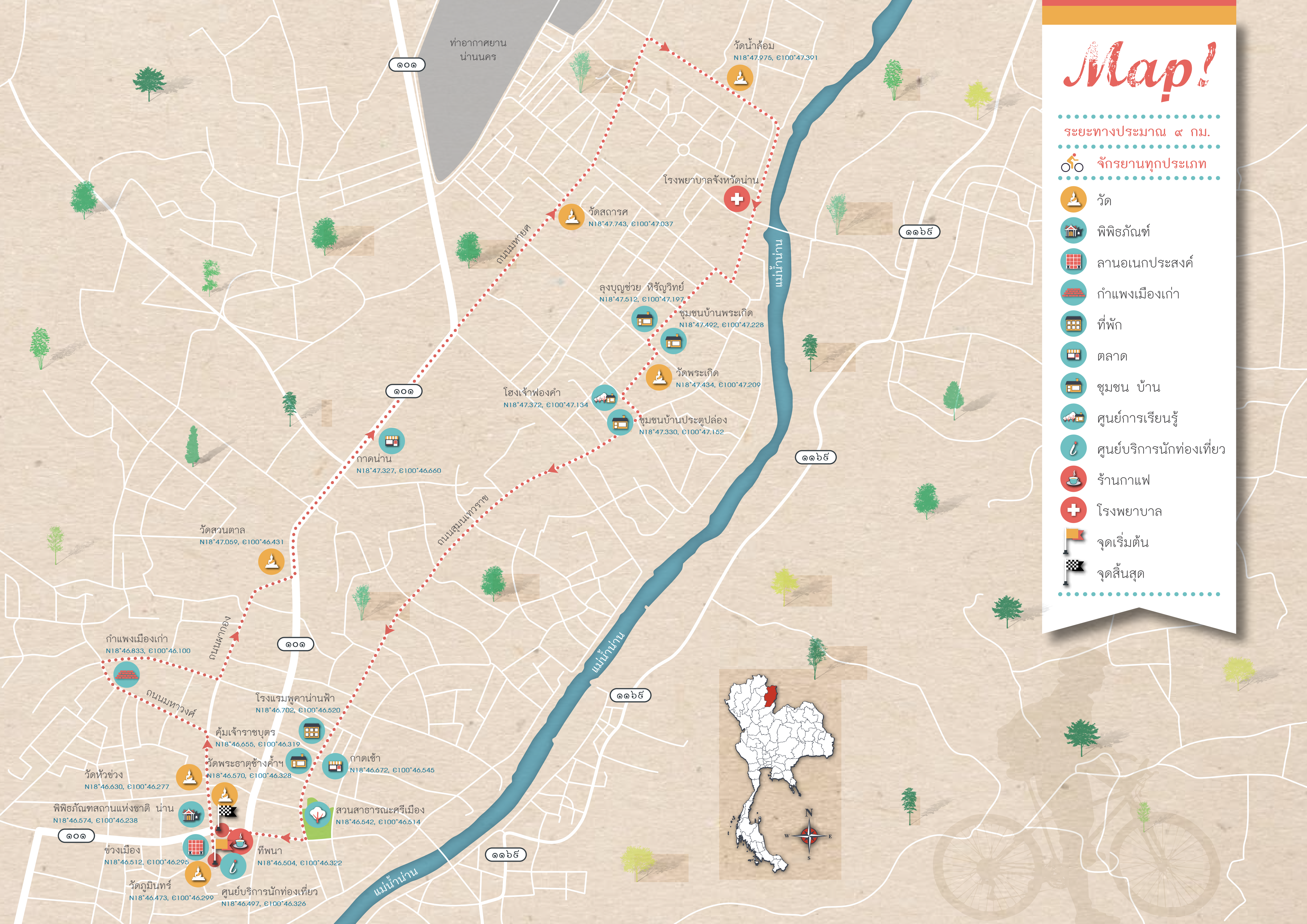

TEAPHANAA

๐๗

บ่ายคล้อย รถรางเที่ยวสุดท้ายออกไปแล้ว นักท่องเที่ยวหลายกลุ่มเดินมุ่งหน้าสู่วัดภูมินทร์ ชาวจักรยานเตรียมตัวแยกย้าย เพื่อจะกลับมารอชมการประดับไฟโบราณสถานยามพลบค่ำบริเวณข่วงเมือง ที่สายไฟฟ้าถูกนำลงใต้ดินทั้งหมด นึกภาพแล้วคงจะงดงามมลังเมลือง จนไม่น่าแปลกใจเลยว่าทำไมใคร ๆ ก็หลงรักน่าน เมืองในหุบเขาแสนไกล แต่กลับมาได้ใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า

Map!
ระยะทางประมาณ ๙ กม.
จักรยานทุกประเภท
วัด
พิพิธภัณฑ์
ลานอเนกประสงค์
กำแพงเมืองเก่า
ที่พัก
ตลาด
ชุมชน บ้าน
ศูนย์การเรียนรู้
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
ร้านกาแฟ
โรงพยาบาล
จุดเริ่มต้น
จุดสิ้นสุด
ท่าอากาศยานน่านนคร
๑๐๑
วัดน้ำล้อม
N18°47.975, E100°47.391
โรงพยาบาลจังหวัดน่าน
วัดสถารศ
N18°47.743, E100°47.037
ถนนมหายศ
๑๑๖๙
แม่น้ำน่าน
ลุงบุญช่วย หิรัญวิทย์
N18°47.512, E100°47.197
ชุมชนบ้านพระเกิด
N18°47.492, E100°47.228
วัดพระเกิด
N18°47.434, E100°47.209
โฮงเจ้าฟองคำ
N18°47.372, E100°47.134
ชุมชนบ้านประตูปล่อง
N18°47.330, E100°47.152
กาดน่าน
N18°47.327, E100°46.660
ถนนสุมนเทวราช
วัดสวนตาล
N18°47.059, E100°46.431
ถนนผากอง
กำแพงเมืองเก่า
N18°46.833, E100°46.100
ถนนมหาวงศ์
โรงแรมพูคาน่านฟ้า
N18°46.702, E100°46.520
คุ้มเจ้าราชบุตร
N18°46.655, E100°46.319
วัดพระธาตุช้างค้ำฯ
N18°46.570, E100°46.328
กาดเช้า
N18°46.672, E100°46.545
วัดหัวข่วง
N18°46.630, E100°46.277
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน
N18°46.574, E100°46.238
สวนสาธารณะศรีเมือง
N18°46.542, E100°46.514
ข่วงเมือง
N18°46.512, E100°46.295
ทีพนา
N18°46.504, E100°46.322
วัดภูมินทร์
N18°46.473, E100°46.299
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
N18°46.497, E100°46.326
N
W
E
S